

***Competències de la
Direcció de Protecció
al Menor i Atenció a
la Família***

Manuel Gordo Sevilla
*Cap de Servei de la Direcció
de l'Àrea de Protecció al
Menor i Atenció a la Família*

*Educació i Cultura
(2008-2009), 20:
79-97*

Competències de la Direcció de Protecció al Menor i Atenció a la Família

Competencies of the Minors and Families Unit of the Mallorca Island Council

Manuel Gordo Sevilla

Cap de Servei de la Direcció de l'Àrea de Protecció al Menor i Atenció a la Família

Resumen

Este artículo hace referencia de las competencias de la Dirección de Atención al Menor y a la Familia del Consell Insular de Mallorca, S'Institut de Serveis Socials i Esportius en materia de protecció. Tambien el autor presenta la organizaci6n, funcionamiento y papel de los diferentes profesionales que trabajan en el ser vicio de protecció al menor.

Palabras clave: protecció de menores, infancia en situaci6n de riesgo, centros colaboradores con la infancia desprotegida y en riesgo. Prevenci6n, reparaci6n y atenci6n a situaciones de desamparo.

Abstract

This article refers to the competencies of the Minors and Families Unit of the Mallorca Island Council and the Institute for Social Services and Sport in the area of protection. The author also presents the organisation, operation and functions of the different professionals who work in the Minors Unit.

Partim del principi general que la protecció de la infància és una responsabilitat de tota la societat i de les administracions públiques, tal com estableix la Constituci6n espanyola.

En la seva voluntat de posar els fonaments per a la construcci6n d'una societat democràtica avançada, en què es garanteixi un ordre socioecon6mic just i una digna qualitat de vida per a tothom i en què el lliure desenvolupament de la personalitat i la dignitat humana siguin efectivament la base de la convivència social i de l'actuaci6n pública, la Constituci6n espanyola fa referència a la infantesa i la joventut en un seguit de preceptes de l'articulat i manifesta la seva preocupaci6n social i la importància que cal donar a les noves generacions.

En primer lloc, i a més dels drets socials de què han de gaudir també els infants per la seva condició d'éssers humans —com ara el dret a la salut, a la seguretat social, al medi ambient, al desenvolupament de la personalitat o el principi d'igualtat—, convé ressaltar que la nostra Constitució estableix la majoria d'edat i, amb aquesta, la capacitat jurídica plena i el ple gaudiment dels drets civils i polítics, a divuit anys (art. 12). Igualment, la protecció de la joventut i de la infància és considerada com un límit a la llibertat d'expressió i de comunicació (art. 20.4). En tercer lloc, es reconeix a tothom el dret a l'educació (art.27.1), s'estableix la gratuïtat i l'obligatorietat de l'ensenyament bàsic (art. 27.4) i es preveu la possibilitat que els alumnes intervinguin en el control i la gestió dels centres finançats amb fons públics. A més, es reconeix els drets dels pares que llurs fills rebien la formació religiosa i moral que hagin triat (art. 27.3).

D'altra banda, la Constitució espanyola prescriu que els poders públics han d'assegurar la protecció integral de la família i l'han de fer extensiva als fills, els quals seran iguals davant la llei independentment de llur filiació, i que els pares han de donar assistència de tota mena als fills tinguts tant dins com fora del matrimoni, durant la seva minoria d'edat i en els altres casos que legalment escaigui (art. 39).

A més, i pel que fa a la joventut, els poders públics han de promoure les condicions perquè participi lliurement i eficientment en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural (art. 48).

Finalment, convé destacar la recepció constitucional d'instruments internacionals en matèria de drets humans; així, a més d'un precepte general en què s'estipula que les normes sobre drets fonamentals i llibertats reconeguts a la Constitució han de ser interpretades d'acord amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats internacionals ratificats per Espanya, la Constitució espanyola estableix específicament que els infants han de gaudir de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllin pels seus drets (art. 39.4).

La Llei orgànica 1/96, de protecció jurídica del menor, configura un marc jurídic per a l'exercici de la protecció dels menors que vincula tots els poders públics, les institucions de menors, els pares i familiars i els ciutadans en general

Aquesta llei plasma en un text legal la nova visió que la Constitució, la Convenció de drets dels nins de les Nacions Unides, de 20 de novembre de 1989, i la Carta Europea de Drets del Nin (Resolució A3-01172/92), del Parlament Europeu, introdueixen la infància en el camp de la protecció.

Presenta un concepte de la protecció centrat en les «necessitats dels menors» i amb una doble garantia: social i jurídica.

Es tracta d'una àmplia i progressiva visió de l'actuació protectora (art. 12): prevenció, reparació de les situacions de risc, atenció als casos de desemparament i assumptió de la tutela jurídica.

Assenyalava dos principis generals que han de presidir totes les actuacions dirigides a nins i nines (art. 2):

— L'interès superior dels menors.

— Les mesures que s'adoptin a l'empara de la present llei han de tenir un caràcter educatiu.

Estableix una sèrie de «principis de l'acció administrativa» en les administracions públiques (art. 11), que desborda completament el camp de les situacions específiques per demanar el desenvolupament de polítiques generals en les administracions públiques, basades en:

- Polítiques integrals per al desenvolupament de la infància.
- Polítiques compensatòries de caire social.
- Valoració de les necessitats dels menors a l'hora de regular competències com: alimentació, consum, habitatge, educació, sanitat, transports, etc.

1. El moment actual

1. Definició i estructuració d'un nou model d'intervenció

Hem implementat un nou model d'organització del Servei de Protecció al Menor, amb una estructura de quatre equips, adscrits cada un d'aquests a una demarcació territorial, amb la intenció de:

- Augmentar la seva operativitat i presència al territori.
- Poder realitzar una intervenció protectora centrada en la visió del nin com un ésser indivisible.
- Centrar el màxim d'intervencions en els mateixos professionals.
- Possibilitar una coordinació més gran amb els serveis socials dels ajuntaments, titulars de l'atenció primària, les àrees de suport comunitari de l'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca i de la resta d'administracions.

2. Protocolització de la instrucció i la gestió dels expedients de la protecció jurídica amb l'elaboració d'un document sobre el procediment d'actuacions tècniques i administratives

Aquest document fa que tots els professionals tinguin unes pautes clares que faciliten:

- Que tots els expedients segueixin les mateixes passes.
- L'establiment de garanties jurídiques tant per als pares com per als nins i per als professionals.
- Un treball de qualitat.

3. Adopcions

El darrer Decret 45/2003, de 2 de maig, que regula els acolliments familiars i l'adopció, modifica alguns aspectes que representen un increment del treball tant a nivell de procediment com administratiu, per la qual cosa ens hem d'adaptar a les noves directrius. L'increment de les sol·licituds d'adopció ens duu a reforçar l'equip. L'objectiu del Servei amb relació a la potenciació dels acolliments permanents amb família aliena ens duu a proposar una revisió de l'organització del treball. S'ha creat un consell consultiu de pares adoptius.

4. Acollida familiar temporal a la primera infància

Una de les preocupacions importants ha estat evitar que els nadons afectats per una mesura de tutela passin a un centre de forma automàtica.

Per evitar l'efecte negatiu de la institucionalització en una criatura tan dependent, es va posar en marxa el programa d'acolliment temporal i d'urgència denominat «Famílies cangur» que, en data d'avui, ha aconseguit l'objectiu proposat. Durant el 2002 i el 2003 cap infant més petit de dos anys ha estat ingressat en un centre.

5. Millora de la gestió dels programes residencials

Aquesta millora ha passat per:

- Un nou disseny més adaptat a les demandes socials, sobretot en el cas d'adolescents.
- Assumpció per part del Consell de Mallorca dels recursos d'acollida temporal, amb la separació dels menors per edats.
- Revisió i adaptació a les necessitats de l'assignació econòmica i forma de contractació de recursos residencials amb entitats col·laboradores.
- Durant el 2003 s'ha disposat d'una cobertura suficient de places d'atenció residencial en totes les seves modalitats.

2. Objectius

2.1. Objectiu general

Aconseguir un servei de qualitat a través de l'exercici d'una bona pràctica professional en totes les seves dimensions.

2.2. Objectius específics

1. Estabilitzar i potenciar els equips de professionals.
2. Desenvolupar un intensiu procés de formació específica:
 - Elaborar un manual de treball tècnic amb la participació màxima de professionals.
 - Una formació extensiva i periòdica sobre aspectes bàsics (procediments, base de dades, valoració d'abusos, criteris de separació definitiva...).
 - Una formació intensiva sobre:
 - avaluació de necessitats en els nins
 - avaluació de competències parentals
3. Continuar el desenvolupament del nou esquema d'atenció residencial i consolidar l'equipament necessari.

En aquest punt ens proposam:

 - Completar l'adaptació i l'operativitat dels centres d'acollida temporal
 - Revisió de la ubicació de les llars
 - Contractació d'un nou programa d'acollida institucional de nines embarassades o amb fills
 - Coordinació tècnica de tots els recursos residencials
4. Completar el desenvolupament del programa d'acolliments familiars:
 - Consolidar el programa de famílies cangur
 - Implementar un nou i potent programa d'acolliments familiars permanents (amb família pròpia i aliena) que ens possibiliti treure nins dels centres.
5. Estructurar i millorar les coordinacions amb el Govern (que té competències en protecció), els altres consells, l'Oficina de Defensa del Menor i els ajuntaments (que també en tenen). Mantenir un bon nivell de coordinació interautonòmica.

6. Impulsar un desenvolupament legislatiu que estableixi una visió integral i coordinada de les polítiques dirigides a la infància i la família, tant pel que fa a la responsabilitat administrativa com a les línies de finançament.

3. Estructura organitzativa

3.1. Seccions d'atenció territorial¹

3.1.1. Seccions jurídiques tradicionals

Equips professionals assignats a un territori.

Aquests equips estableixen, en el marc del seu territori, les coordinacions necessàries amb els recursos i els professionals disponibles.

Els seus professionals són els encarregats de fer les valoracions dels casos de possible situació de desemparament, així com de desenvolupar els plans de cas dels menors protegits amb les diferents mesures jurídiques. Únicament queda fora de la seva competència l'acolliment permanent amb família aliena i l'adopció nacional (Secció d'Adopcions).

Aquests equips s'organitzen en dues seccions:

- Secció d'Atenció Territorial-Llevant.
- Secció d'Atenció Territorial-Ponent.

3.1.2. La Secció d'Infància i Família

La Secció d'Infància i Família finalitza el procés de transformació iniciat envers una identificació més intensa com a recurs d'intervenció familiar que treballa amb expedients de protecció del Servei de Protecció al Menor del Consell de Mallorca, i estructura la seva activitat entorn de programes de preservació familiar, reunificació i abusos sexuals i totes les actuacions orientades al tractament de les seqüeles cognitives i emocionals relatives als maltractaments als infants, a la vegada que afavoreix el manteniment en el seu entorn natural i garanteix la seva integritat.

Els programes de preservació i reunificació es territorialitzen en sintonia amb els equips de valoració territorials.

El Programa d'abusos sexuals es manté com a programa extraterritorial dirigit a menors de setze anys víctimes d'abusos sexuals i amb expedients de protecció.

3.2. Seccions extraterritorials

3.2.1 Seccions jurídiques

a) Es consolida la nova SECCIÓ JURIDICOTÈCNICA:

Es tracta d'una secció dissenyada per donar suport a tota l'organització, que incorpora diferents equips i programes i que ens permet optimitzar recursos i processos, actuar de suport a l'organització, així com implementar nous programes. Està formada, inicialment, pel personal següent:

- Un cap de secció, tècnic de grau superior, jurídic
- Un pedagog amb funcions de suport tècnic
- Un equip de primera valoració i urgències
- Dos administratius

¹ Vegeu l'annex: Organigrama de la Direcció Insular de Protecció al Menor i Atenció a la Família.

Les funcions del professional de suport tècnic són:

- Coordinació tècnica del Servei
- Generació i control de nous programes
- Coordinació de processos de formació
- Implementació i supervisió dels processos de treball
- Explotació de dades estadístiques
- Generació d'informes i documents
- Coordinacions interdepartamentals o interinstitucionals.

Les funcions de l'Equip d'Urgències i Derivacions Extraterritorials són:²

- Recepció de totes les noves comunicacions: valoració, derivació, etc., d'allò que arriba al Servei de bell nou, tant des dels circuits territorials com des d'instàncies extraterritorials (fiscalia, etc.).
- Atenció i primera valoració als ingressos d'urgències als CAT.
- Programa de menors infractors.
- Programa de menors estrangers no acompanyats.
- Altres situacions que demanin una intervenció immediata.

Les funcions dels administratius són:

- Administratiu 1 (arxiu): bàsicament s'encarrega d'ordenar i gestionar l'arxiu, de l'obertura i el tancament de totes les diligències i expedients i, juntament amb l'administratiu 2, de la recollida i la distribució de la documentació que arriba al Servei.

Assumeix les funcions bàsiques de l'administratiu 2 en absència d'aquest.

- Administratiu 2 (CTA): les seves funcions són totes les relatives a la Comissió Tècnica Assessora, la recollida i la distribució de la documentació que arriba al Servei (Registre de l'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca (ISSEM)), així com donar suport als caps de servei i de secció.

b) La Secció d'Adopcions

A la Secció d'Adopcions afecta de manera important l'objectiu de potenciar els acolliments permanents i preadoptius.

Aquest tema, així com l'increment generalitzat del treball, ens duu a:

- Ampliar i consolidar l'equip tècnic
- Reorganitzar el treball dins la secció
- Millorar la gestió dels processos
- Revisar i actualitzar la normativa actual

c) El programa de famílies cangur

El primer objectiu és consolidar i reforçar el programa.

El segon, integrar-lo dins un programa més ampli d'acolliments familiars.

² Vegeu l'annex: Estructura organitzativa de l'Equip d'Urgències i Derivacions Extraterritorials.

3.2.2. Els programes d'atenció residencial

Es fa necessària una anàlisi permanent de l'evolució de les necessitats en aquesta àrea, així com una adaptació contínua dels models d'intervenció per tal d'aconseguir una resposta adaptada i eficient a les noves situacions.

Es desenvolupa el nou esquema d'organització dels recursos propis, implementat el 2003, que reflecteix una responsabilització més gran del Consell de Mallorca en aquest tema i, consegüentment, una complexitat més gran.

La Direcció de les llars del menor coordina, en col·laboració amb els caps de les seccions territorials, les actuacions amb tendència a:

- L'harmonització de tots els recursos residencials (propis i concertats).
- L'optimització dels recursos existents.
- L'avaluació permanent dels programes actuals i el disseny d'una nova proposta enfocada a mitjà termini.
- La implementació de nous programes.

Estructura organitzativa de l'equip de primera valoració i d'urgències

Definició

És l'equip encarregat de fer la primera recepció de les noves demandes i donar la primera resposta:

- A totes les peticions que arribin de bell nou al Servei, tant des del territori com de fora dels canals territorials (Fiscalia, Policia, ciutadans...).
- Les urgències que demanin una resposta immediata, tant si vénen territorialitzades com si no hi vénen, excepte en els casos que ja disposin d'expedient o diligències obertes. Només en el cas que la intervenció de l'equip territorial sigui impossible, i això vol dir que ni el professional de referència ni cap membre del seu equip es trobin al Servei, intervindrà l'Equip d'Urgències, sempre que hi hagi una petició explícita del Cap de Secció responsable.
- Ingressos no programats als CAT.

Actua com a filtre, derivació i primera valoració i passa als equips territorials els temes que necessiten una valoració acurada i/o un treball sostingut.

Dependència orgànica

- Secció Juridicotècnica.

Components

- Dos tècnics de grau mitjà.
- Un tècnic de grau superior (psicòleg)

Funcions

Tècnic de grau mitjà 1:

- Execució del Programa d'infractors (derivats de Fiscalia per motiu de la Llei 5/2000), en els termes establerts.
- Coordinació del Programa de menors estrangers, no acompanyats, en els termes establerts.
- Suport tècnic a l'organització quan li sigui requerit.

En la gestió dels dos programes esmentats, compta amb la supervisió i el suport del cap de la Secció.

Tècnic de grau mitjà 2 i psicòleg:

Conjuntament:

- Atenció i valoració inicial de qualsevol demanda, urgència, etc., que arribi al Servei de bell nou.

Els tècnics de l'Equip d'Urgències valoren si és necessària o no la intervenció del Servei.

- **En el cas que no ho sigui**, es comunica per escrit al Servei al qual es deriva amb l'argumentació pertinent.

- **En cas afirmatiu** de competència del Servei, en valoren la prioritat:

- a) Urgent: realitzen ells la primera intervenció (vegeu: «Actuacions immediates», al document «Procediments d'actuacions tècniques», apartat 7).

- b) No urgent: es procedeix a l'obertura de diligències i es passa al cap de la secció que li correspongui. Ho fa sempre l'administratiu de l'arxiu.

- El tècnic de l'equip que atén la demanda fa una fitxa del cas (model de fitxa de recepció del cas), en què es fan constar les dades més bàsiques del menor, la família, la demanda i l'actuació realitzada.

- Posteriorment a la intervenció d'urgència, en el cas que necessiti continuar treballant dins el procediment ordinari, es deriva a l'equip corresponent, via cap de secció.

- Si la resposta a la demanda no pot venir del nostre servei, es dona assessorament, informació i derivació als serveis competents en la matèria consultada.

- Realitzen les intervencions necessàries en els casos en què basti aclariment o es puguin contenir sense una obertura de diligències.

- Es registren les actuacions de guàrdia dutes a terme, personalment i telefònicament (registre informàtic).

- Comuniquen a la font notificadora la valoració realitzada a través del full de comunicació al derivant o full de comunicació a Fiscalia.

- Passen la informació del cas a l'administratiu de l'arxiu per tal d'obrir expedient de diligències en els casos que així es valori. L'administratiu manté un registre informàtic i un arxiu de les fitxes en una carpeta de tots els casos dels quals no s'obren diligències.

- Els casos de valoració dubtosa quant a l'obertura de diligències es treballen conjuntament amb el cap de la secció.

Específiques:

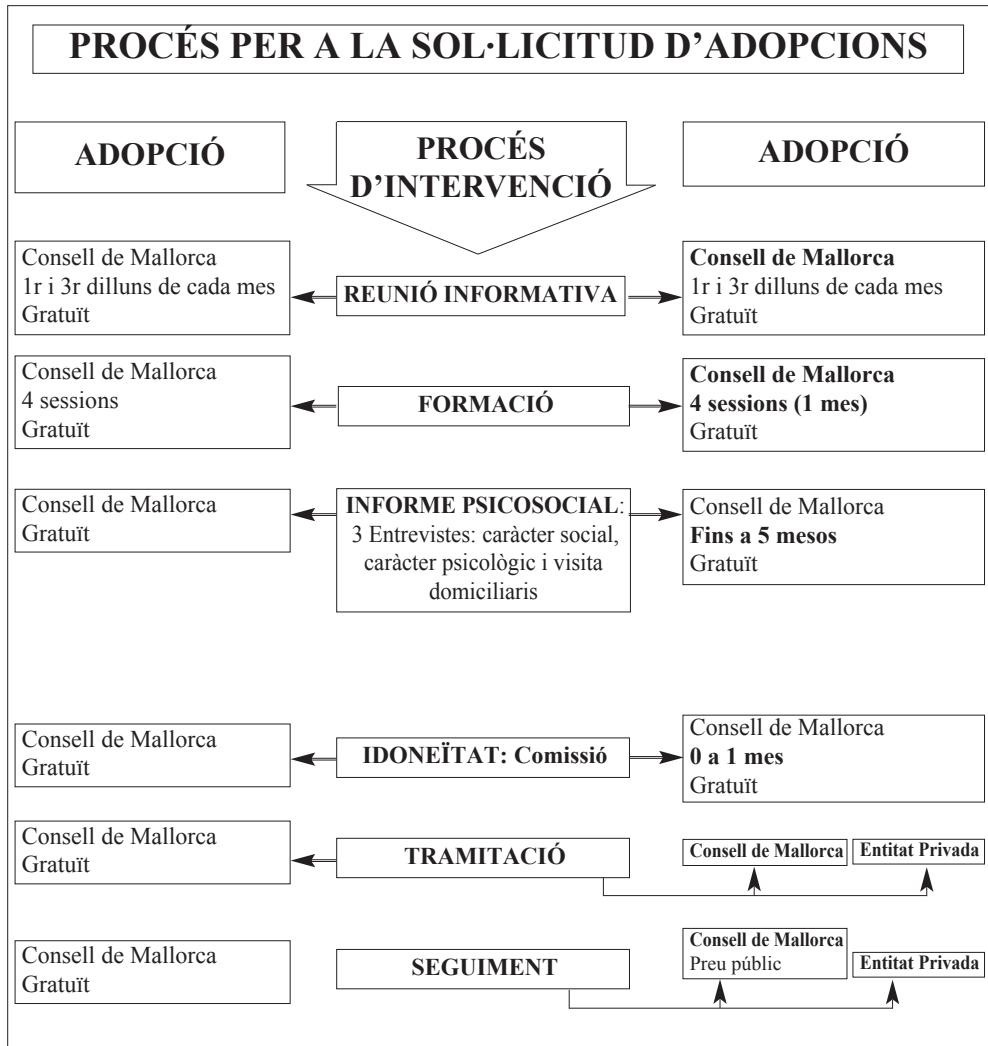
- **Tècnic de grau mitjà 2**

- Referent tècnic del Servei en els Jutjats de Menors i davant la Fiscalia.

- La seva funció consisteix en la facilitació de la comunicació i traspàs d'informació amb aquestes administracions, incidint en la comprensió de les diferents actuacions, així com en la seva l'harmonia i complementació.

Administratiu de referència

Les seves funcions reben el suport de l'administratiu encarregat de l'arxiu.

Estructura organitzativa de les llars del menor

Definició de les llars del menor

Recursos d'acollida institucional de gestió directa del Consell de Mallorca.

Equips directius de les llars del menor

Una direcció gerent.

Tres coordinacions de centres.

S'estructura com un equip, amb una bona comunicació interpersonal i un sistema de decisió que procura el consens. A les orientacions hi trobam les pautes i els criteris emanats del Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família.

Funcions

1. Direcció

- És el màxim responsable de l'adequada execució dels programes educatius residencials aprovats per la direcció de l'Institut.

- Coordinació dels responsables de les diferents unitats que formen les llars del menor.

Execució de la política del personal i la gestió de les relacions laborals i/o de recursos humans.

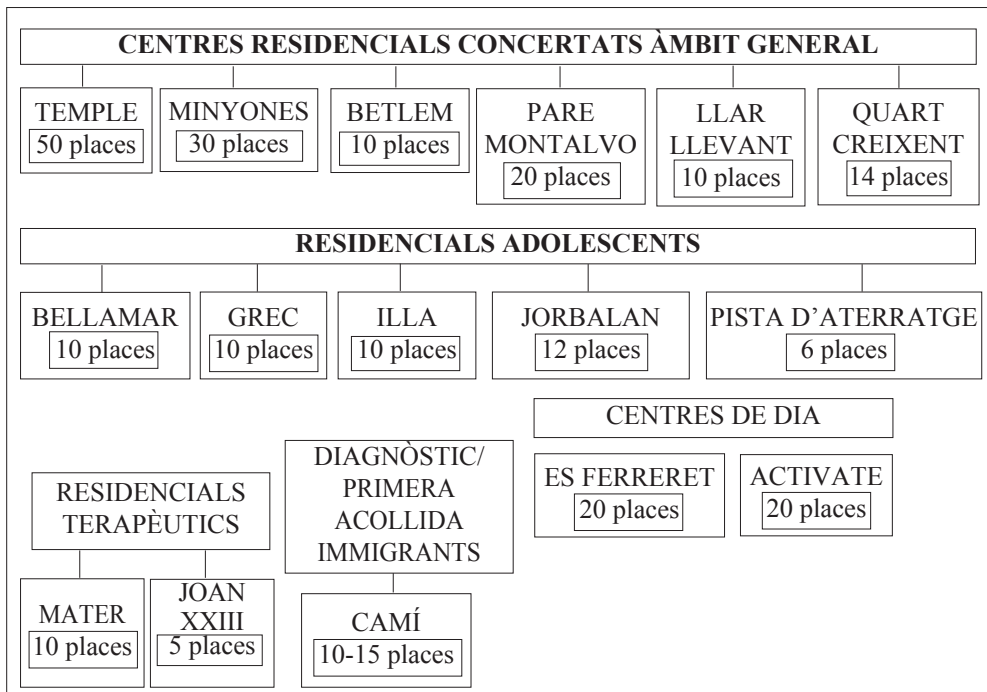
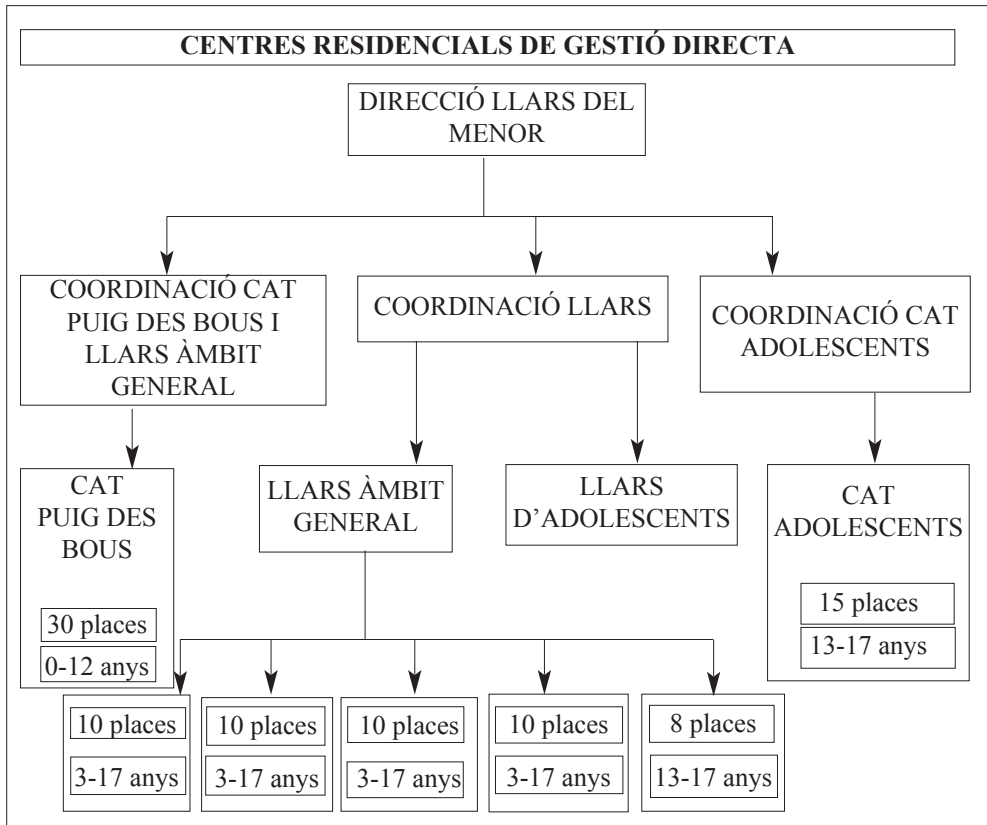
- Control pressupostari, que orienta, facilita i controla les despeses necessàries a cada una de les unitats. La comptabilitat formal està unificada i en coordinació amb la Secció Econòmica de l'ISSEM.

- Realització de les gestions necessàries a les àrees econòmica, mobiliària, immobiliària, d'equipament dels menors, d'alimentació... orientades al correcte funcionament de les diferents unitats.

2. Coordinacions

Entenem per coordinació la direcció tècnica del projecte educatiu de cada unitat. Cada unitat disposa d'un projecte educatiu, aprovat per la Direcció de l'Institut de Serveis Socials i Esportius de Mallorca, adaptat al programa i els objectius de la unitat. Els coordinadors són els gestors que, mitjançant els diferents recursos (econòmics, materials i personals) desenvolupen el projecte educatiu per tal de fer-lo eficaç i profitós per als menors acollits. En aquesta responsabilitat gaudeix de l'autonomia necessària per poder expressar la seva personalitat, sempre respectant les directrius del Servei i els acords de l'Equip de Direcció.

La Direcció de les llars dóna tot el seu suport perquè els coordinadors tinguin el màxim de facilitats en la seva funció. El coordinador canalitza i orienta tota la informació (referida al menor i les famílies) que afecti la seva unitat, tant d'entrada com de sortida. Exerceix la representació del centre davant la resta de professionals en tots els temes referents als menors ingressats sota la seva responsabilitat. Assumeix la guarda formal dels menors ingressats a la unitat o centre en què exerceix les seves funcions.

Programes d'intervenció en la protecció de menors

1. Introducció

Els programes d'intervenció en protecció al menor integren i ordenen les diferents accions de tots els agents implicats en la protecció de l'infant (tant interns a la institució protectora i a les seves entitats col·laboradores com el conjunt dels professionals al servei de la protecció a la infància), a fi de garantir un nivell de coherència i cohesió del conjunt del sistema de l'acció protectora i una actuació integrada i global en la consecució dels objectius del benestar i la protecció de l'infant i la família, de contribuir a la reducció dels factors de risc de maltractament i negligència i de contribuir també al reforç i a la potenciació dels factors de protecció i de competència del nin, del seu entorn familiar i de la xarxa primària en la cobertura i l'atenció a les seves necessitats.

Els diferents programes de protecció estan molt lligats als objectius generals que es volen aconseguir.

Objectiu general	Programa protecció
Evitar la separació del menor del seu entorn familiar nuclear	Preservació familiar
Separar provisionalment el menor de la família i establir les condicions que en possibilitin el retorn	Separació provisional i reunificació
Separar definitivament el menor de la família i promoure la seva integració en un entorn convivencial alternatiu i estable	Separació definitiva i acoblament a una nova família
Establir les condicions que permetin a un menor protegit desenvolupar una vida adulta independent	Preparació per a l'emancipació

2. Programa de preservació familiar

Principis bàsics de la intervenció

- La família i, en especial, la família biològica, constitueix l'entorn més adequat per a la criança i el desenvolupament de l'infant.
- Qualsevol infant ha de romandre a la seva llar sempre que les seves necessitats bàsiques (físiques, emocionals, socials i educatives) es trobin cobertes i la seva seguretat i integritat estiguin garantides.

Objectiu general del programa

Modificar la situació familiar i corregir el maltractament/abandonament, eliminar o modificar els factors que l'han provocat i/o precipitat, amb la finalitat d'evitar la separació de l'infant del seu entorn.

Destinatari

Famílies amb infants en les quals l'entitat pública ha definit l'existència d'una situació de risc. Aquesta situació de risc produeix un perjudici en el desenvolupament personal o social del menor, a causa de diversos factors que incideixen en la família o en els nins.

Funcions del servei de protecció al menor

— Possibilitar i potenciar l'actuació i l'eficàcia dels **serveis socials municipals** i dels altres recursos comunitaris implicats, per tal de:

- Eliminar el risc de separació de l'infant de la seva família a causa d'una situació de desemparament.
- Aconseguir el manteniment de l'infant a la seva llar i garantir la seva seguretat i integritat bàsiques.

Els serveis socials municipals han de:¹⁴

- Incidir sobre els factors que produeixen un perjudici en el desenvolupament personal o social del menor.
- Disposar recursos amb l'objecte d'impedir el desemparament dels nins.
- Ajudar a aconseguir prou col·laboració dels pares/tutors en aquesta mesura, per evitar que es produeixi el desemparament.

La implicació i la participació dels pares i del menor (si té capacitat) i d'altres membres de la família en la planificació de la intervenció, en la formulació dels objectius i en la seva avaluació constitueix un requisit primordial per aconseguir l'èxit de la intervenció en els programes de preservació. La demostració per part dels pares de consciència respecte de la seva responsabilitat en el maltractament/abandonament i la seva motivació de canvi i col·laboració amb els serveis i recursos oferts és un factor que avala un pronòstic positiu per a la rehabilitació familiar. El Programa de preservació ha d'establir clarament davant els pares els objectius generals i específics i les condicions en què es portarà a terme. També ha d'establir el temps i la manera en què es donarà per finalitzat, bé perquè s'hagin aconseguit els objectius pretesos o bé perquè es valori la necessitat de la separació provisional o definitiva del nin.

— Alguns dels objectius específics que s'han de treballar amb la família són:

- Millorar les condicions materials de la llar.
- Millorar les habilitats parentals.
- Millorar els hàbits de convivència familiar.
- Tractar els problemes mentals dels pares.
- Millorar les relacions socials de la família.
- Millorar la capacitat de la família per utilitzar els recursos socials.
- Afavorir el suport de la xarxa social de la família.
- Adquirir consciència del problema per part de la família.
- Afrontar una crisi.
- Seguir i controlar la situació de la família i del nin.

— Alguns dels objectius específics respecte del menor són:

- Corregir les característiques que el col·loquen en risc de ser maltractat.
- Facilitar al menor l'accés als recursos socials.

² Guia explicativa Llei 1/96.

3. Programa de separació provisional i reunificació

Principis bàsics de la intervenció

- La reunificació del nin amb la família biològica és l'objectiu final de la intervenció. La seva consecució en el termini de temps més breu possible ha de guiar els objectius i les actuacions que s'han de portar a terme amb els pares, el menor, la resta de membres de la família i el seu entorn.
- La implicació i la participació dels pares, del nin (si té capacitat) i d'altres membres de la família en la planificació de la intervenció, en la formulació dels objectius i en la seva avaluació constitueix un requisit primordial per aconseguir un procés de separació i reunificació reeixit. L'estabilitat i la continuïtat de la relació del nin amb la família biològica després de la separació constitueix una condició bàsica per possibilitar la reunificació posterior.
- La reunificació forma part d'un procés que comença amb la separació. L'èxit de la reunificació depèn del conjunt d'intervencions dutes a terme al llarg d'aquest procés, incloent les condicions en les quals va tenir lloc la separació inicial.
- Les condicions per a la reunificació han de ser establertes com més aviat possible pel Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família, preferentment en el mateix moment de la separació. Aquestes condicions han de ser concretes, han de quedar recollides en un document escrit i ser conegudes i acceptades tant pels pares com pel nin.

Per garantir l'eficàcia del desenvolupament d'aquest programa, és imprescindible la implicació dels serveis socials municipals, així com de la resta de serveis comunitaris.

Objectiu general del programa

Aconseguir que la família, després d'una separació temporal indicativa, pugui, amb suport i/o tractament, recuperar les competències parentals i, en conseqüència, la guarda i/o tutela del fill, amb garanties per a l'infant.

Destinataris

Famílies amb infants en què no s'ha pogut evitar una situació de desemparament i és necessària la separació del menor del seu nucli sociofamiliar, però es valora que els problemes que motiven aquesta decisió puguin ser reversibles. Durant la separació, el nin pot ser acollit en família extensa, família aliena o en un centre residencial.

Funcions del Servei de Protecció al Menor

— Dissenyar i consensuar amb els recursos necessaris disponibles un PLA DE TREBALL que permeti revertir la situació.

— Coordinar i potenciar l'actuació i l'eficàcia de tots els recursos implicats (centres d'atenció residencial, famílies acollidores, recursos terapèutics i/o assistencials, etc.) per tal de:

- Possibilitar el retorn del menor a la família en un termini curt, si és possible.
- Garantir que el menor tingui totes les necessitats bàsiques cobertes durant la separació i la posterior reunificació.

— Alguns dels objectius específics que s'han de treballar amb la família són:

- Millorar les condicions materials de la llar.

- Millorar les habilitats parentals.
 - Millorar els hàbits de convivència familiar.
 - Tractar els problemes mentals dels pares.
 - Millorar les relacions socials de la família.
 - Millorar la capacitat de la família per utilitzar els recursos socials.
 - Afavorir el suport de la xarxa social de la família.
 - Adquirir consciència del problema per part de la família.
 - Afrontar una crisi.
 - Preparar la família per a la separació provisional del menor.
 - Mantenir el contacte nin-família.
 - Seguir i controlar la situació de la família i del nin.
- Alguns dels objectius específics respecte del menor són:
- Corregir les característiques que el col·loquen en una situació de risc de ser maltractat.
 - Preparar el menor per a la separació provisional.
 - Preparar el menor per a la reunificació.
 - Facilitar al menor l'accés a recursos socials.

4. Programa de separació definitiva i acoblament a una nova família

Principis bàsics de la intervenció

- L'existència i l'estabilitat de les relacions d'afecció i vinculació constitueix una necessitat bàsica del nin i representa un requisit fonamental per garantir el seu benestar i un desenvolupament sa. Aquesta és una de les premisses bàsiques que ha de guiar el desenvolupament del Programa de separació definitiva i acoblament.
- La manera de portar a terme aquest programa ha de determinar-se en cada cas d'acord amb les necessitats i els interessos del nin. La vinculació amb els membres de la família biològica i, específicament, amb els pares, és un factor primordial que s'ha de tenir en compte per planificar el procés de separació i la intervenció posterior.
- Els primers vuit mesos de vida són els idonis per procedir a una separació definitiva, ja que el nin no ha format encara els vincles d'afecció.
- En casos en què el nin és separat definitivament de la família biològica quan ja ha establert amb aquesta uns vincles afectius i/o un sentiment d'identitat (ja ha arribat a l'edat de tres anys), la intervenció del Servei de Protecció al Menor ha de respectar aquests vincles i procurar mantenir-los.
- Els nins tenen capacitat per desenvolupar vincles afectius amb diferents adults. Això suposa que el nin entengui que desenvolupar nous vincles no significa abandonar definitivament els anteriors i a l'infant se li ha de demostrar això.
- Experiències prèvies d'acolliments fracassats o la prolongació excessiva d'una institucionalització que havia de ser temporal són factors de pronòstic negatiu per aconseguir la integració permanent/definitiva del menor en una família acollidora/adoptiva. Qualsevol nin atès en el Programa de separació definitiva i acoblament ha de disposar d'un entorn definitiu en el qual integrar-se al més aviat possible, respectant el període d'adaptació o de dol que el nin pot requerir i que és necessari per poder establir noves relacions afectives.

- Els nins que han sofert situacions de maltractament/abandonament tenen dificultats per establir vincles i relacions afectives sanes. A ells, el procés de separació i d'acoblament a una nova família pot resultar-los especialment difícil.
- L'acoblament a una nova família ha de realitzar-se, especialment en nins d'edats superiors, de manera progressiva i s'ha de fer-los participants actius del procés i de les decisions que s'adoptin.
- En els casos en què el nin és separat de manera permanent de la família biològica, però es preveu que hi continuï mantenint contacte, s'ha d'intentar, sempre que sigui possible, aconseguir la implicació i la col·laboració dels pares en la planificació de la intervenció que s'ha de desenvolupar amb el menor, tant en els moments previs com posteriors a la separació.

Objectiu general del programa

Separar definitivament el nin de la família i proporcionar-li una llar estable alternativa amb unes figures adultes que assumeixin el rol parental de manera total, permanent i definitiva.

Destinatari

Famílies amb infants en què no és possible mantenir el nin a la llar o la reunificació amb la família biològica. De vegades, l'adopció és la mesura idònia, mentre que altres vegades ho és un acolliment familiar permanent.

Funcions del servei de protecció al menor

— Dissenyar i consensuar amb els recursos necessaris disponibles un PLA DE TREBALL que permeti una sortida estable que garanteixi la construcció d'un projecte de futur.

— Coordinar i potenciar l'actuació i l'eficàcia de tots els recursos implicats (centres d'atenció residencial, famílies acollidores, recursos terapèutics i/o assistencials, etc.), per tal de:

- Possibilitar un trànsit ràpid envers la nova situació familiar.
 - Garantir que el menor tingui totes les seves necessitats bàsiques cobertes durant la separació i la posterior inserció.
- Alguns dels objectius específics respecte de la família són:
- Suport de la xarxa social de la família.
 - Adquirir consciència del problema per part de la família.
 - Mantenir el contacte nin-família (si es considera adient).
 - Preparar la família per a la separació definitiva del menor.
 - Seguir i controlar la situació de la família i el nin.
- Alguns dels objectius específics respecte del menor són:
- Corregir les característiques que el col·loquen en una situació de risc de ser maltractat.
 - Preparar el menor per a la separació definitiva i uns nous vincles.
 - Preparar el menor per canviar d'acolliment.

5. Programa de preparació per a l'emancipació

Principis bàsics de la intervenció

- Encara que existeixi un programa específic de preparació per a l'emancipació, la preparació per a la vida adulta és un procés continu que s'inicia en el mateix moment en què s'adopta una acció protectora amb el nin. Es tracta d'un procés continu d'ensenyament i modelat en el qual participen tots els agents implicats en la protecció dels menors (educadors, pares acollidors, mestres, etc.).
- Els joves que han sofert situacions de maltractament/abandonament es troben en una situació de risc que pot ocasionar problemes a la vida adulta.
- L'emancipació genera sentiments d'ambivalència en l'adolescent. D'una banda, és desitjada i respon a una necessitat bàsica d'individualització. No obstant això, també genera temor i ansietat i pot ser experimentada com una nova pèrdua. És per això que s'ha de preveure que aquest procés resulti difícil per a molts d'adolescents.

Objectiu general del programa

Ensenyar els joves més grans de catorze anys les habilitats que permetin desenvolupar la seva vida adulta de manera independent.

Destinatari

Joves més grans de catorze anys amb un pronòstic de no-retorn i impossibilitat d'un nou acoblament familiar.

Funcions del Servei de Protecció de Menors

— Dissenyar i consensuar amb els recursos necessaris disponibles un PLA DE TREBALL que permeti un procés ordenat envers una vida autònoma.

— Coordinar i potenciar l'actuació i l'eficàcia de tots els recursos implicats (centres d'atenció residencial, famílies acollidores, recursos terapèutics i/o assistencials, programes d'habilitats socials, programes d'inserció formativa, etc), per tal de:

- Possibilitar un trànsit ordenat i amb garanties envers la vida autònoma.
- Garantir que el menor tingui totes les seves necessitats bàsiques cobertes durant la separació i el posterior procés.

— Alguns dels objectius específics respecte de la família són:

- Mantenir el contacte nin-família (si es considera adient).
- Facilitar l'emancipació del menor.
- Seguiment i control de la situació de la família i el nin.

— Alguns dels objectius específics respecte del menor són:

- Preparar el menor per a l'emancipació.
- Facilitar al menor l'accés als recursos socials.
- Aconseguir que se senti acompanyat i amb suport en el camí que emprèn.